

SCHILDER ZIJN DOOR DE TIJD HEEN - VAN LEERLING TOT MEESTER

Schilder zijn door de tijd heen
van leerling tot meester

WILLY FLORIMOND DE WUFFEL

Schrijver: Willy Florimond De Wuffel

Eindredactie: Aurélie Lodewick & Schriftgeleerden.be

Redactie: Aurélie Lodewick

Lay-out: Dirk Praet

Coverontwerp: Willy Florimond De Wuffel

ISBN: 9789402195484 (hardcover)

ISBN: 9789402195491 (paperback)

© Willy Florimond De Wuffel

Dit boek is opgedragen aan mijn kleindochter, Aurélie Lodewick, uit dank voor de grote inzet die zij als germaniste (UGent) heeft geleverd om dit boek taalkundig aanvaardbaar te maken met dit prachtige resultaat.

Opa

Voorwoord van Bruno Vandenwijngaert, CEO bij Constructiv

Als verantwoordelijke van de vakopleiding in de Belgische bouwsector, had ik onder meer de opdracht om alle acties te coördineren die de instroom van gemotiveerde en gekwalificeerde jongeren in de bouwsector zouden bevorderen. Het vakmanschap in de bouwsector is zeer divers en bestaat uit verschillende domeinen, gaande van ruwbouw over afwerking tot de wel zeer specifieke sector van de ambachtelijke restauratietechnieken.

Het is in deze sector dat ik het genoegen had om de heer Willy De Wuffel te leren kennen. Wanneer technici zoals wij projecten initiëren, dienen we zeker te zijn dat deze stroken met de realiteit op het terrein. Vanuit de beroepsorganisatie 'Bouwunie', één van de sturende patronale organisaties van ons sectoraal opleidingsfonds Constructiv (het nieuwe 'Fonds voor Vakopleiding'), had ik het voorrecht om met Willy een aantal projecten specifiek in de ambachtelijke schilderrestauratiewerken te mogen uitwerken voor jongeren. Zijn talent en engagement voor de sector om jongeren iets bij te leren, kwam niet alleen vanuit zijn magische handen, maar ook en vooral uit het diepste van zijn hart.

"We moeten jongeren koesteren voor ons uniek beroep", is een citaat van Willy dat me steeds is bijgebleven.

Voorwoord van Walter Julianus Slock, architect

Willy De Wuffel is op zijn minst gezegd geen alledaags figuur, hij heeft een bijzondere persoonlijkheid en is in zijn vakgebied zeker een grootmeester te noemen.

De talrijke omzwervingen en functies die hij in de loop der jaren en in het bijzonder in de schilderswereld bekleedde, en nog bekleedt, maken deel uit van een goed gevuld palmares.

Hij is het voorbeeld van een nooit aflatende zoeker. Die ontwikkeling heeft vooral te maken met het feit dat Willy De Wuffel open stond voor al de leerstof met betrekking tot het schildersvak; bovendien was en is hij nog steeds leergierig.

Zijn vakkennis in de sector is veelzijdig zowel op het gebied van de hedendaagse techniek met de huidige materialen als op het vlak van de oude technieken noodzakelijk in de restauratiesector. Willy De Wuffel kent de verschillende technieken als geen ander.

Dat bleek ook tijdens onze samenwerking in de restauratie van 'Hotel Errera' in Brussel. Al het decoratieve werk, waaronder heel veel marmerimitatie en gepatineerd schilderwerk op houtsnijwerk, kon rekenen op een hoogkwalitatieve uitvoering met kennis van zaken.

Hier gold opnieuw zijn leuze: "vakmanschap en kunde voorop".

Voorwoord van Karel Van Eetvelt, voormalig gedelegeerd bestuurder bij Nacebo

Ik leerde Willy De Wuffel eind jaren '90 kennen toen ik als jonge snaak voor de bouwfederatie Nacebo, later Bouwunie, onder andere de Schildersfederatie onder mijn hoede kreeg. Het waren mijn eerste echte contacten met ondernemers 'van bij ons': gedreven mensen die op een gepassioneerde manier met hun vak bezig waren en de decoratieve dromen van hun klanten probeerden te vervullen en dat in een tijd waarin rendement vaak belangrijker was dan kwaliteit en vakmanschap. Tot grote frustratie van de meester-schilders die kwaliteit en vakmanschap ver boven kwantiteit plaatsten.

Geïnspireerd door Willy werd in 1999-2000, na vele geanimeerde vergaderingen, de wedstrijd 'Wees keizer in uw vak' georganiseerd. Die wedstrijd mondde uit in een opleidingsprogramma voor jonge vakschilders om hun de knepen van het vak en de (oude) decoratieve technieken opnieuw bij te brengen. Een opleidingsprogramma dat verschillende jaren is blijven bestaan. Wat mij bijgebleven is uit die periode is de passie om datgene overeind te houden, waarvoor de Vlaamse meester-schilders in de Middeleeuwen al geroemd werden en waarmee ze vele honderden jaren hoge Europese en zelfs wereldtoppen zijn blijven scheren: het unieke vakmanschap en techniek die men enkel via overdracht van vakman op vakman en na jaren ervaring en geduldig oefenen onder de knie kon krijgen.

Als er vandaag nog steeds Vlaamse meester-schilders zijn die in staat zijn vakwerk af te leveren dat zijn gelijke niet kent, is het dankzij de passie en inzet van enkelingen zoals Willy. Ze zijn voor mij altijd het voorbeeld geweest van de mensen die ervoor gezorgd hebben dat Vlaanderen tot één van de welvarendste regio's van de wereld is gaan behoren.

Ik kan Willy alleen maar dankbaar zijn voor de levenslessen die hij mij en vele collega's, waarschijnlijk onbewust, heeft meegegeven.

Voorwoord van de auteur

Het is 1 november 2004 wanneer ik aan dit boek begin, een boek over zowel het technische aspect van schilderen als ook over het leven van een schilder in de ruimste zin van het woord en door de tijd heen. Mijn leven. Het boek bevat geen beschrijving van alle technische of wetenschappelijke details, noch is het mijn bedoeling hier de volledige geschiedenis van het schilderen neer te schrijven. Het materiaal daarvoor is eenvoudigweg te omvangrijk. Het enige doel dat ik heb, is meer belangstelling opwekken voor het prachtige beroep dat schilderen is en de rol die dit ambacht door de eeuwen heen wist te vervullen.

Het is een boek vol verhalen en anekdotes geworden, geïnspireerd op mijn zoektocht naar een betere toekomst voor het vakmanschap. De bouwwoede na de Tweede Wereldoorlog, de opkomst van nieuwe materialen en de economische druk zorgden ervoor dat het versierend schilderen of 'fijnschilderen' in verval geraakte, waardoor ook het echte vakmanschap en de kennis achteruitgingen. Die kennis, voortkomend uit opleiding en ervaring, is nochtans noodzakelijk als we ons patrimonium deskundig willen onderhouden en restaureren.

Het eerste zaadje

Ik ben geboren op 17 maart 1931 in Aalst, op een boogscheut van het Kapucijnenklooster en seminarie van de paters, volgelingen van Franciscus. Mijn vader noemde hen de 'rode monniken' omdat ze volgens hem ook een beetje socialisten waren.

Laat ons beginnen in 1937. Op dat moment heerst er politieke onrust in België en een hoge werkloosheidsgraad door de crisis. In Spanje woedt er een burgeroorlog na de militaire machtsgreep van Franco's aanhangers om het democratisch verkozen socialistisch bestuur omver te werpen. Mijn vader, gedreven socialistisch militant en bestuurslid van het vakverbond der metaalbewerkeren en de partij, vergadert twee- tot driemaal per week met zijn collega's. Ze maken dan plannen om de Belgische werklieden te informeren over alle gruweldaden in Spanje en het gevaar dat ook in democratisch België dreigt.

Als zesjarige jongen moest ik vaak mee met mijn vader om te verhinderen dat hij pas in de late uurtjes thuiskwam. Daar en toen werd de kiem gelegd voor mijn latere levenskeuze: schilder worden. Tijdens die avondvergaderingen zette mijn vader me aan een bureau met wat blanco schrijfmachinebladen. Hij gaf me een dik potlood dat aan de ene kant rood en aan de andere kant blauw was, een stempelkist en wat stempelmateriaal. Het was in die tijd nog gebruikelijk om zelf de stempels samen te stellen met rubberen letters en symbolen. Volgens mijn vader en zijn collega's had ik hiermee materiaal genoeg om me de hele avond braaf bezig te houden. Na een tijd begon ik de leden van de vergadering te observeren en probeerde ik met mijn blauwrood potlood hun hoofden te tekenen, wat mij uiteindelijk ook lukte. Een van hen toonde veel belangstelling voor mijn tekeningen. Later zou ik vernemen dat deze man lid was van de bestuurscommissie van de Academie voor Schone Kunsten Aalst (ASKA).

Naar school

In die periode schreef mijn vader me ook in aan de lagere school in Aalst. De stadsjongensschool was voor die tijd een zeer moderne school: ze had centrale verwarming en in de lokalen viel er rijkelijk licht binnen door de enorme, zuidoostelijk gerichte ramen. We kregen er ook tekenles. In die lessen maakte ik summier kennis met perspectieftekenen, door bijvoorbeeld een dreef te tekenen, langs beide kanten omgeven door een rij bomen die in de verte samenkomen op één punt.

Mijn twee jaar oudere vriend Jozef – 'Jef' – Van den Steen, zoon van onze buurtslager, was een begenadigd tekenaar. Gezien onze gedeelde interesse voor tekenen, trokken we vaak samen op. De typetjes die ik tekende tijdens mijn vaders vergaderingen, verwerkte Jef in zijn stripverhalen. Hij maakte er cowboys van of zogezegde 'slechte indianen'. Jef bleef zijn leven lang gebeten door de Far West. Hij bracht ooit zelfs een bezoek aan een indianenreservaat en maakte er een prachtig schilderij van het plaatselijke opperhoofd. Hij kreeg er originele laarzen, een prachtig versierde lederen vest en een echte Stetsonhoed cadeau. In die outfit heeft hij zich nog heel wat jaren in Aalst vertoond.

Jan Buyl zat naast mij op de schoolbanken. Hij kwam, net als ik, uit een socialistische familie en tekende eveneens bijzonder graag. Ook daar op de schoolbanken werd de basis gelegd voor een langdurige vriendschap. Na zijn studies werd Jan hoofdarchitect van de stad Aalst en leraar in de Academie voor Schone Kunsten Aalst. Jammer genoeg stierf mijn vriend Jan relatief jong.

Op de schoolbanken van de stadsjongensschool in Aalst. Vooraan op de eerste bank rechts: mijn vriend Jan Buyl rechts en ik links.

Op de vlucht voor de bommen

De jaren verliepen rustig tot in 1939, het jaar van de mobilisatie en de dreigende oorlog. Mijn vader werd lid van de burgerbescherming Zekerheidsdienst (Z.H.D.): een organisatie gesticht met het oog op de komende oorlog, met als doel de vrijwillige brandweer bij te staan en de vele werklozen in deze troebele tijden aan het werk te zetten. Als kind hadden wij er geen idee van wat oorlog betekende. We leefden gewoon ons onbezorgde leventje tot de lente van het jaar daarop.

Het was 10 mei 1940: de dag waarop de eerste bommen vielen in Aalst. Wellicht waren ze gericht op de Denderbruggen en de elektriciteitscentrale, maar een aantal van die bommen vielen op een woonwijk vlakbij het stadspark. Mijn vader rukte mee uit om te helpen bij de reddingswerken, maar hij kwetste zich daarbij aan beide voeten. Met zijn ervaringen van de Eerste Wereldoorlog nog vers in het geheugen, was dat voor mijn vader de aanleiding om zo snel mogelijk met ons op de vlucht te slaan voor het dreigende oorlogsgeweld. Tijdens de Eerste Wereldoorlog was hij, vanwege van zijn politieke geëngageerdheid, twee jaar vastgehouden in Duitsland. Gepakt en gezakt vluchtte ons gezin richting Frankrijk. Mijn vader liep met beide voeten omwonden wegens de kwetsuren en zeulde zwaarbeladen fietsen mee. Mijn moeder duwde de kinderkoets met mijn tweejarige broertje Nikon. Mijn negen jaar oudere zus Malvina en ikzelf duwden elk onze eigen fiets met lading. We stootten al op de eerste problemen in Oudenaarde; de stad werd gebombardeerd terwijl wij er middenin zaten. We schuilden onder de bomen van een klein plantsoen op een paar honderd meter van de Grote Markt. Het doelwit was vermoedelijk het Belgisch luchtafweergeschut dat op de toren van het stadhuis was geplaatst. De Duitse vliegtuigen – Stuka's – maakten tijdens de duikvlucht en het afwerpen van hun bommen een hels lawaai. Later vernam ik dat dit lawaai afkomstig was van ingebouwde sirenes. Zo trachtten de Duitsers nog meer paniek te zaaien.

Gelukkig brachten wij het er heelhuids van af en konden we, tussen de brokstukken van de vernielde gebouwen door, onze weg richting Frankrijk voortzetten. We passeerden ook de eerste slachtoffers. Aangezien de

bruggen over de Schelde vernield waren, moesten we met oude, wankel houten bootjes oversteken naar de andere oever. Alle vluchtelingen hielpen elkaar, want het was geen sinecure om de zwaarbepakte fietsen en de kinderwagen in en uit zo'n boot te krijgen en daarna de steile, met gras begroeide oever op te klimmen. Ons vluchtavontuur eindigde rond de stad Harelbeke. Daar brachten we onze laatste nacht door in een glazen serre, terwijl de kanonkogels met veel gefluit boven onze hoofden vlogen. De gevechten woedden verder rond de nabijgelegen Schelde. In de vroege ochtend arriveerden de eerste Duitse soldaten. Door mijn kinderogen zagen ze er niet zo wreed uit als vader het destijds had verteld, maar in '14-'18 was het waarschijnlijk anders. Diezelfde dag vatten we de terugkeer naar huis aan en een dag of twee later arriveerden we zonder al te veel kleerscheuren terug thuis. In onze tuin vonden we achtergelaten materieel en munitie die hadden gediend voor een afdeling van het Belgische leger. Twee weken later zaten we weer op school en leek alles voor ons niet meer dan een nare droom te zijn geweest. In de klas vroeg de meester ons wat we hadden beleefd en we maakten een tekening, wat ik met plezier heb gedaan. Die tekening kreeg een plekje aan de muur van het klaslokaal, als herinnering aan de eerste dagen van de oorlog.

Ook bij ons thuis kwam alles weer op zijn plooï; een paar dagen per week kwamen mijn vaders vrienden op bezoek om zoals vroeger over de dagelijkse problemen en gebeurtenissen te praten. Dat gebeurde vooral 's avonds. Dan zaten ze rond onze Leuvense stoof. Met het deksel aan de bovenzijde gekanteld, verlichtten de brandende kolen of het vlamme hout de gezichten van de mannen. Het waren bijna altijd dezelfde vrienden uit de buurt: Mon Schutter, de ietwat gedrongen figuur 'Jansken' Scholaert en Jef de Kil. Die laatste was een sjofel geklede, maar plezierige man met een rood doorlopen gezicht van de vele druppels die hij dronk. Bij hem thuis hielden ze ook wekelijks een kaartavond. Het was een zeer kleine woning langs een doodlopende aardeweg. Het rook er altijd naar brandende pijptabak en eten. Ook daar stuurde mijn moeder me mee naartoe als levende avondklok. Het was tijdens één van die avonden dat ik hen hoorde vertellen over hun vreselijke herinneringen aan de Eerste Wereldoorlog. Toen legde ik de link naar de oorlog die zopas was uitgebroken en waarvan ik op dat moment nog niet zoveel merkte.

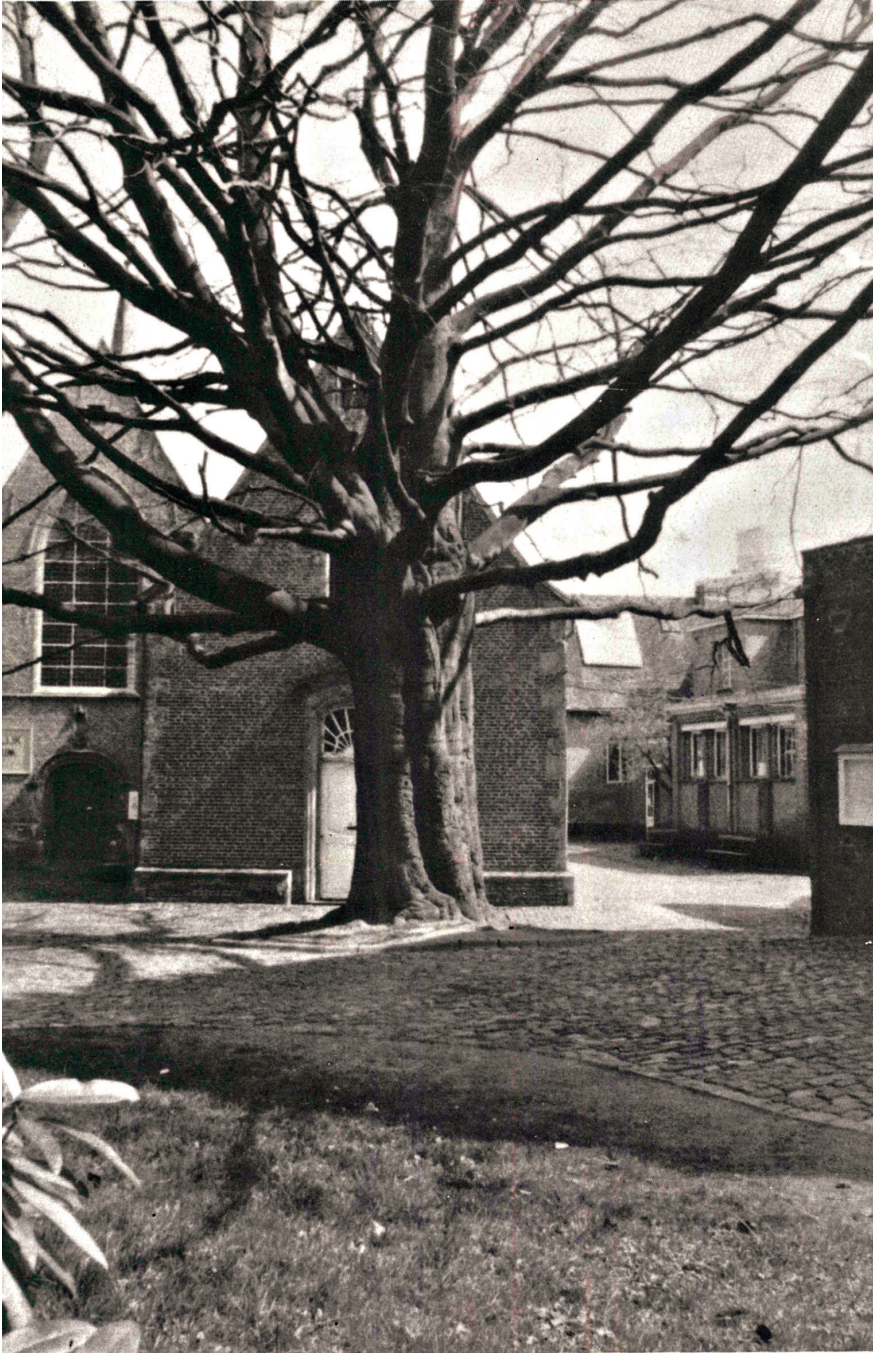
De tekenklas van Carael

Op het einde van het schooljaar, in juli 1940, bracht mijn vaders vriend en bestuurslid van de Academie, Jan Van Der Borch, het tijdens een bezoek aan huis opnieuw ter sprake om mij in te schrijven voor avondlessen aan de kunstacademie in Aalst, toen nog de Academie voor Schone Kunsten Aalst. De lessen zouden op 1 oktober starten. Het probleem: de voorgeschreven leeftijd was minimum tien jaar en ik was nog maar negen. Gelukkig was het in die tijd nog makkelijk om mij een jaar ouder te verklaren. Zo gezegd, zo gedaan. Ik startte mijn tekenopleiding op 1 oktober 1940 in de klas van de heer Arthur Carael: de klas lijntekenen in avondonderwijs.

De gebouwen van de Academie zijn eeuwenoud. Als je de Academie betrad vanop straat, kwam je terecht op een kleine binnenplaats. In het midden stond een grote beukenboom, die met zijn enorme kruin de hele binnenplaats bedekte. Om de hele stam te omarmen, had je op zijn minst vijf kinderen met gestrekte armen nodig. Je kon wel duizenden beukenootjes zien liggen. Wij raapten ze op om ze op te eten of om er een ketting van te maken. Het pleintje was aangelegd met hobbelige kasseien. Bij vochtig weer waren ze bijzonder glad. 's Avonds, toen de lessen plaatshadden, was het er enorm duister. Met de nodige concentratie moest je je naar het poortje begeven, dat toegang gaf tot de klassen.

Het lokaal waarin we les volgden, was een oude ziekenzaal in een voormalig veertiende-eeuws hospitaal, met gekalkte muren en plafonds. Er waren trap treden aangebracht van ongeveer een meter breed. Daarop stonden banken met voor elke leerling een tekenplank. Ik zat op de hoogste trede, ongeveer een meter boven de begane grond.

Onze tekenopleiding begon met het versieren van cirkels en vierkanten. Binnen deze oppervlakte moesten we verdelingen maken die we opvulden met gestileerde blad- of bloemmotieven. Die tekenden we eerst met potlood en daarna vulden we ze in met Chinese inkt met behulp van een redispen en fijn penseel. Het doel van die les was om zuiver te leren werken en met een penseel scherpe aflijningen te leren maken. De opdracht nam enkele weken in beslag, soms tot vervelens toe.

Stedelijke Academie voor Schone Kunsten. © Kunstonderwijs in Vlaanderen,1980.

Vanaf onze verhoogde banken keken we neer op een grote gietijzeren kachel, vanwaar dikke zinken buizen zich als rookkanalen boven onze hoofden in de muur boorden. Ze werden met ijzerdraden vastgehouden aan het plafond. De Academie stookte met dikke brokken vette kolen die de nodige warmte gaven, maar bij het openen van het gietijzeren deurtje verspreidden zich ook de nodige rook, stof en stank over het lokaal. Deze kachel, of beter stoof, was voor sommige leerlingen een uitnodiging om kattenkwaad uit te halen. Op zekere avond staken enkele medeleerlingen een prop voden in de buis. Toen werkman Polle de kachel aanstak, vulde de klas zich binnen enkele minuten met dikke zwarte wolken rook. Groot alarm. De klas moest ontruimd worden en de tekenlessen werden met een dag uitgesteld. Iedereen mocht naar huis, maar ik ging mee met mijn vriend Jef voor een stiekem cinema-avondje. We keken samen naar – hoe kon het ook anders – een cowboyfilm. Later deden enkele leerlingen die grap nog eens over, maar dan met een halve kilo mottenbollen die ze achter de rug van onze leraar in het vuur gooiden. Het resultaat was, naast veel lawaai, een doordringende geur die nog lang is blijven hangen en tot zelfs in onze kleren was doorgedrongen. Vaarwel motten.

Met het jaareinde 1940 en het begin van het nieuwe jaar kwam er gelukkig ook wat afwisseling in onze tekenopleiding. Het begon met een paar gipsen blokken die op een sokkel van ongeveer anderhalve meter hoog stonden. Naast de sokkel stond ook een kegel in gips. Onze leraar toonde hoe die allemaal netjes werden geschilderd met verf samengesteld uit krijtpoeder en behangerslijm. Na enkele minuten droogtijd zagen de behandelde onderdelen schitterend wit. Op de sokkel werden ze nog eens extra belicht en zo kregen ze extra slagschaduwen, die nodig zijn om bij het tekenen duidelijke lijnen en perspectief te zien. Omdat de verlichting in de tekenklas beperkt was door de blijvende oorlogsdreiging, werden de slagschaduwen door de bijkomende belichting op de sokkels extra goed zichtbaar. Onze opdracht was om vanop onze zitplaats deze samengestelde blokken met houtskool na te tekenen.

Als tekenpapier namen we de achterzijde van oud ongebruikt behang. Behang was vrijwel kosteloos te verkrijgen, terwijl echt tekenpapier tijdens de oorlog te duur was om als ondergrond voor onze experimenten te dienen. Naast onze houtskoolstokjes, gemaakt van verbrande wijnstokken, hadden we ook een behandelde duivenvleugel nodig. Die

gebruikten we om verkeerd getekende lijnen weg te vegen. Dat lukte niet altijd, zeker niet wanneer je te hard op je houtskoolpijpje had geduwd. In dat geval moesten we gebruik maken van vers brood, de zogenaamde broodgom. Met het kleverige oorlogsbrood moest je wel oppassen dat je de verkeerd getekende lijnen niet net ging fixeren in plaats van ze te verwijderen. Tot slot moest we ook nog een 'stoemp' of doezelaar aanschaffen. Dat was een zeemvelletje dat net als een sigaar was opgerold en waarbij de beide uiteinden tot een punt waren geschuurd. Daarmee kon je sommige schaduwen (ver)doezelen, ze iets minder hard maken. Omdat ook zeemvel duur uitviel in de oorlogsjaren, verkocht men een 'Ersatzstoemp'. Die was gemaakt van kladpapier en gaf aanvaardbare resultaten.

Het tekenen zelf was niet zo gemakkelijk als het er uitzag. Mijn vrienden en ik zaten op de bovenste rij en daardoor was het perspectief, van waaruit wij de kubussen zagen, nog moeilijker dan voor diegenen die op dezelfde hoogte van de sokkel zaten. Gelukkig was onze leraar, meneer Carael, een geduldig man die ons aardig op weg hielp.

Het was tijdens één van die avonden van het jaar '41, dat ik op weg naar de Academie getuige was van een luchtaanval door geallieerde toestellen. Opnieuw was de elektriciteitscentrale het doelwit. De schrik zat er toen goed in, maar achteraf vond er nooit meer zo'n luchtaanval plaats. We werden wel geregeld opgeschrikt door het luchtalarm van eskaders die richting Duitsland vlogen. Bij zonnig weer merkten we hoog in de lucht geregeld kleine glinsterende stippen op, soms omringd met kleine witte wolkjes, afkomstig van het luchtafweergeschut. Vaak lieten deze vliegtuigen miljoenen glinsterende aluminiumbandjes vallen. Later vernam ik dat ze daarmee de radar op het verkeerde been probeerden te zetten.

Callebaut leert ons de knepen van het perspectief

Oktober 1941. Het nieuwe academiejaar ving aan. Mijn vrienden en ik kwamen terecht in het tweede jaar lijntekenen. De leraar, meneer Jozef Callebaut, was nogal een bazig type, maar had wel het nodige geduld om het jonge volkje wat tekenkennis bij te brengen. Onze klas werd gescheiden van de eerstejaars onder oud-leerkracht Carael door een eenvoudige houten schutting. Omdat die zelfs niet tot aan het plafond reikte, maakten sommige leerlingen gebruik van de onoplettendheid van de leraars om allerlei projectielen naar de klas ernaast te gooien.

De objecten die we moesten tekenen, werden iets moeilijker: eenvoudige gipsen Dorische kapitelen die op een sokkel waren geplaatst. Ook nu waren ze helwit geschilderd om de schaduwen duidelijk zichtbaar te maken, zodat we diepte en perspectief in onze tekeningen konden brengen. Van meneer Callebaut leerden we dat perspectief een kunde is om ruimtelijke en plastische effecten op te roepen en dat de kennis ervan berust op zuiver wettelijke wetten. Deze effecten kan je bereiken door vijf soorten lijnen : (1) de basislijn of voetlijn is de plaats waar men zit of ligt, (2) de loodlijn, (3) de horizontale of waterpaslijn, de ooglijn op de horizon, die bepaalt of wij iets zien vanuit vogel- of kikkerperspectief, (4) de scheve of diagonale lijn die van de horizon naar de basis loopt, en (5) de verkorte of parallelle lijn.

Later kregen we ook de opdracht Korinthische zuilen te tekenen; die waren veel ingewikkelder door de bladmotieven en vele krullen. Daarom gaf de leraar ons de raad om ook overdag te gaan schetsen, bijvoorbeeld aan de kerkingang van de nabijgelegen veertiende-eeuwse Sint-Martinuskerk. "Blijven oefenen", zei hij, "net zoals een goede sportman moet blijven trainen".

Mijn zondagen achter de schoolbanken

Ondertussen schreef mijn vader me ook in voor zondagonderwijs. Ik kwam terecht in de klas van meester Désiré Backaert, van acht tot twaalf uur in de voormiddag.

Daar leerde ik marmer- en houtschilderen, een techniek waarbij je hout en marmer nabootst en die mij voor het eerst in contact bracht met olieverven en pigmenten.

De klas was ondergebracht op de zolderverdieping. Het ruwe eeuwenoude kapgebinte was samen met de tussenliggende planchetten witgekalkt. Het daglicht viel naar binnen via *lanterneaux* – dat zijn lichtkoepels – waarvan de mastiek, die het glas op zijn plaats hield, helemaal versleten was. Bij hevige regen of sneeuw moesten we dus uitwijken om niet nat te worden. Een paar kleine, quasi rotte ramen gaven uitkijk op de oude Dender en de verlaten omgeving. Soms zagen we enkele vissers die er een lijntje kwamen werpen in de nogal twijfelachtige waterloop – later werd deze Denderarm gedempt. De wanden van onze klas waren tot tegen het gebinte bekleed met triplexplaten. Daarop kon je met duimspijkers de te beschilderen ondergrond, het voorgeschilderde papier, ophangen. Ook in het midden van het klaslokaal stonden zulke platen op houten sokkels. Zo konden we met meerdere leerlingen tegelijk aan het werk.

Tijdens Backaerts eerste lessen moesten we met houtskool de *ronce* – dat is de groeidraad – van eik tekenen. De *ronce* ontstaat wanneer je een boomstam in de langste richting, van voet naar kruin, in planken zaagt. De jaarringen worden dan als het ware uitgerekt. De ongelijkheid in de lengte van jaarringen is te wijten aan de verschillen in groei; een vruchtbaar jaar geeft bijvoorbeeld bredere stukken voorjaarshout dan een minder vruchtbaar jaar. Bij het tekenen van deze groeidraden kwam mijn prille ervaring met houtskool goed van pas. Om het nog echter te doen lijken, gebruikte ik mijn ‘stoemp’. Onze leraar merkte dat op en loofde mij daarvoor. Sindsdien richtte hij zijn aandacht meer op mij. Uiteraard speelde dat in het voordeel van mijn verdere opleiding in deze specialiteit,

want het was geen sinecure om op die korte zondagochtenden, in een klas met meer dan dertig leerlingen, voldoende begeleiding te genieten. Helaas verliet onze leraar al na enkele weken de Academie. Hij verhuisde naar Duitsland.

Tekenen van de *ronces* van eik.

Na meester Backaert kwam meneer Van der Elst, een goed opgeleide huisschilder die ook het marmer- en houtschilderen uitstekend beheerste. Ook onder zijn vleugels startten we met houtskooltekenen, al kwam er nog het tekenen van gekwartierde eik bij. De boomstam wordt dan eerst als een taart in vieren gezaagd, waarna van ieder kwart planken in de langste richting worden gezaagd, die de spiegel of 'slakken' geven, de kleine horizontale streepjes of vlekjes tussen de jaarringen. De slakken of spiegel hebben wel dezelfde richting of structuur als de *ronce*.